

Makale Bilgisi**Makale Geliş Tarihi: 23.03.2021****Makale Kabul Tarihi: 29.12.2021****TELEVİZYON DİZİLERİNDE MUHAFAZAKÂR KİMLİĞİN İNŞASI: BİR BAŞKADIR ÖRNEĞİ**

Süleyman ŞAHAN*

ÖZ

Bu çalışmanın odaklandığı nokta kitle iletişim araçlarının gelişimine paralel olarak yeni nesil televizyon yayıncılığının bir parçası olan dizilerde kimlik inşasıdır. Dijital yayın platformu olan Netflix'te yayınlanan Bir Başkadır (2020) dizisi örneklemeden yola çıkarak bir kimlik olarak muhafazakârlığın hangi kavramlar üzerinden inşa edildiğine araştırmada yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ilk iki bölümünde kimlik ve muhafazakârlığın kavramsal çerçevesine yer verilmektedir. Muhafazakârlığı ortaya çıkartan tarihsel ve toplumsal koşullara yer verildikten sonra kavramın temel özelliklerine değinilmektedir. Muhafazakârlık kavramının temel özellikleri çalışmanın uygulama kısmında kullanılacak olan kodlama ve kategori listesinin oluşturulmasında yardımcı olmuştur. Çalışmanın son kısmında sekiz bölümden oluşan Bir Başkadır dizisi örnekleminde niteliksel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analiziyle muhafazakârlık temelinde kimliği inşa eden kavramlar çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda muhafazakâr kimlikte bireyi edilgen kılan bir şekilde toplumcu söylemlere, kurumlara ve değerlere ağırlık verildiği ortaya çıkmıştır. Birey, dayanışmanın hakim kılındığı organizmacı bir toplumsal yapının içerisinde, her zaman otoritenin yönlendirmesine açık bir biçimde, ailenin ve kuralların koruyucu şemsiyesi altında tanımlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Muhafazakârlık, İçerik Analizi, Televizyon

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi, suleymansahan80@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-5137-0317.

**THE CONSTRUCTION OF CONSERVATIVE IDENTITY ON TELEVISION
SERIES: BİR BAŞKADIR AS A SAMPLE CASE**

ABSTRACT

The study focuses on the construction of identity on TV series which is the part of a new generation TV broadcasting in parallel with the development of mass media tools. The research attempts to find an answer to the question of through which concepts conservatism as an identity is built upon based on the sample TV series *Bir Başkadır* (2020), broadcasting on Netflix, digital broadcasting platform. The conceptual framework of identity and conservatism is given place to the first two sections. After being referred to historical and social conditions resulted in the emergence of conservatism, primary features of the concept are touched upon. The fundamental attributes of conservatism as a concept helped to the creation of coding and category lists which were utilized on the application part of the study. In the last part of the study, on *Bir Başkadır* TV series as a sample case consisting of eight parts, the underlying concepts for the construction of conservatism are resolved with the help of the one of the qualitative research methods, content analysis. As a result of the research, it appeared that high emphasis is given to socialist discourse, institutions and values in the way that give individual passive voice in the context of conservative identity. Individual is defined within the organicist social structure where solidarity is dominated, as always being open to be oriented by authority and by beneath the protective umbrella of family and rules.

Keywords: Identity, Conservative, Content Analysis, Television

GİRİŞ

Muhafazakârlık iki yüzyıla yakın zamandır literatürde ve siyaset felsefesi içerisinde olan bir kavramdır. Muhafaza etmek, korumak kökünden türeyen muhafazakârlık, eski düzende yer alan kurumların yeni düzende de yer alması gerektiğini savunmuştur. Bu savunusunun gerekçesi de eski kurumların zamanla kendilerini dönüştüreceklerine duyulan güvendir. Muhafazakâr düşüncede toplum, yüzyıllar boyunca belirli bir birikim sonucuna ilerlemiştir. Aydınlanma düşüncesi ve Fransız İhtilali, toplumun yüzyıllar boyunca yavaş yavaş biriktiği bütün kazanımları yok etmiş ve bir kaos ortamının yaşanmasına neden olmuştur. Aydınlanma düşüncesini ve Fransız İhtilalini toplumsal kargaşanın kaynağı olarak gören muhafazakârlık, zamanla sosyalizm, liberalizm gibi toplumların sosyal, iktisadi ve siyasi gelişmelerini yönlendiren bir düşünce olmuştur (Yılmaz ve Erdoğan, 2015: 145).

Muhafazakârlığın kavramsallaştırılması zamansal ve mekânsal farklılıklara göre değişiklik gösterebilmektedir. Batı'da Aydınlanma düşüncesi ve Fransız İhtilali'ne karşı

tepkisel bir duruş olarak ortaya çıkan muhafazakârlığın, Türkiye’de Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışı ve Cumhuriyetin kurulması sürecinin bir ürünü olduğu söylenebilir (Çiğdem, 2004: 671-672). Her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu’nda Cumhuriyet öncesinde başlayan yenileşme hareketleri muhafazakâr düşüncenin gelişimi için uygun bir iklim yaratmış olsa da Cumhuriyet’in ilanı ve sonrasındaki gelişmeler kavramın gelişiminde önemli bir kırılma noktası teşkil etmektedir. Cumhuriyet’in ilanından sonra devletin ve toplumun yeniden yapılandırılması süreci, tıpkı Fransız İhtilali’nde olduğu gibi yeni dönemin uygulamalarına karşı bir tepki olarak muhafazakârlığın gelişimine yol açmıştır.

Muhafazakârlık, Cumhuriyetin ilanı ve ardından gelen tek parti iktidarı döneminde Cumhuriyetin kurucu ideolojisine karşıtlık geliştirememiştir. Muhafazakârlar, Cumhuriyetin kurucu ideolojisini eleştirirken Türkçülük ve İslamcılık arasında bağ kurma tartışmasına girmişlerdir. Bu tartışma zeminin oluşmasına en önemli katkılardan birini Necip Fazıl Kısakürek’in Büyük Doğu Dergisi yapmıştır (Demircan, 2015: 163). Dergi, medya araçlarında muhafazakâr düşüncenin kendisini ifade ettiği ilk örneklerden biri olması bakımından dikkat çekicidir.

Çok partili yaşamla geçişle birlikte muhafazakâr söylem bir kimlik olarak kendisini sunabileceği bir alan bulmuştur. Demokrat Parti’nin kendini inançlara saygı duyan bir parti olarak konumlandırmaya çalışması ve insanların dini inançlarını daha özgürce yaşayabilecekleri bir ülke vaadi, muhafazakâr kimliğe dönük bir söylemin ortaya çıkmasına katkı yapmıştır. 1950 seçimlerinden sonra Demokrat Parti, hem kendi muhafazakâr kimliğini oluşturabilmek hem de muhafazakâr seçmenleri etkilemek için birçok yeni uygulamayı hayata sokmuştur. Arapça ezan yasağının kaldırılması, devlet radyosunda dini yayınlara başlanması, ilköğretimde din derslerine daha çok ağırlık verilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bütçesinin artırılması Demokratik Parti’nin muhafazakâr seçmenlerin desteğini almak için yaptığı yeni uygulamalardan birkaç tanesidir (Toprak, 2003: 248; Şahan, 2019). Demokrat Parti sonrasında merkez sağda yer alan partilerin büyük bir çoğunluğu muhafazakâr tabana yönelik benzer stratejiler izlemiştir.

Türkiye’de muhafazakâr düşünce Cumhuriyetle birlikte kendini anlatma ihtiyacı içerisinde olmuştur. Bir yaşam biçimi olarak bu ihtiyaç zamanla siyasetin üzerinde bir konumla muhafazakâr bir kimlik oluşturma amacıyla birleşmiştir. Kitle iletişim araçlarının gelişimi muhafazakâr düşüncenin amaçlarını gerçekleştirmek için kullanılacağı araçların da çeşitliliğini artmıştır. Yazılı basın, radyo derken televizyonun eklenmesiyle muhafazakârlıkla bağlantılı yeni içerikler yeni araçlara uygun olarak hazırlanmıştır. Türkiye’de özel radyo ve televizyonun

gelişimiyle muhafazakâr kimliğe dönük söylemler çok daha geniş kitlelere ulaşabilme imkânı elde etmiştir. 90'lı yıllardaki *TGRT*, muhafazakâr kimliğin diziler ve filmler aracılığıyla inşasının somut örneklerinden biridir. İlerleyen zamanda *TGRT* ve benzeri kanalların sayısı artmış bu kanallarda hatta başka televizyon kanallarında da muhafazakâr kimliğe dönük birçok yeni içerik üretilmiştir. Böylelikle muhafazakârlık, siyasal bir ideoloji olmanın yanında farklı anlamlar taşımaya başlamış ve bu taşıdığı anlamları televizyon üzerinden kitlelere aktarmıştır. Kimlik ve kimlik inşası da bu noktada daha önemli bir hale gelmiştir.

Sosyal bilimler alanının en çok inceleme konusu yapılan kavramlarından biri olan kimlik, özellikle geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından itibaren siyaset, psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi farklı alanların ilgisi çekmiştir. Kimlik, farklı açılardan ele alınan ve kullanılan bir kavramdır. İnsan hayatının çok yönlülüğü, insanı bütün olarak tanımlayabilme zorluğu kimliksel çeşitliliğin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Ben kimim” sorusuna verilecek cevap, bireysel, toplumsal birçok ögenin bileşiminden meydana gelmektedir. Etnik, dinsel, milli gibi kimlik tanımlamaları bireyin sosyal hayatındaki parçalardır, insan hayatı da bütün bu parçaların ahenkli bir şekilde bir araya gelmesiyle şekillenir.

Bu çalışmada ilk olarak kimlik ve muhafazakârlık kavramları açıklanacaktır. Ardından muhafazakârlık kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi, kavramın özellikleri bağlamında ele alınacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bir kimlik olarak muhafazakârlığın nasıl inşa edildiği *Bir Başkadır* dizisi örneğinde yapılacak içerik analizi yöntemiyle ortaya konulacaktır.

Kavram Olarak Kimlik

Kimlik, bireysel ve sosyal boyutu olan bir kavramdır. Bireysel kimlik, kişisel zevkler, beklentiler, psikolojik ve fiziksel özellikler gibi bireyin kendisine ilişkin temsillerin tamamını anlatmaktadır (Bilgin, 2007: 214). “Ben kimim, nasıl var olmak istiyorum, ne türden bir yaşam sürmeliyim” sorularına verilen yanıtlardan oluşan bireysel kimlik, kişinin yaşını, fiziksel, zihinsel gelişim yeterliliklerini ve tabii ki de kişisel özelliklerini kapsamaktadır. Kişiyi, diğerlerinden yeteri kadar uzak ve farklı kılarak sadece ona ait olanı sunar. Diğerlerinin bakışına sunulan görünüm, giyim, cinsiyet, davranış tarzı bireysel kimliğin bilinen yönünü oluştururken, duyular, algılar, düşünce ve hayaller mahrem yönünü oluşturur. Bireysel kimliğin bu iki yönü ötekinin aynasında şekillenir. Çünkü toplumun ayrılmaz bir parçası olarak diğerleriyle karşılıklı etkileşimle kimlik yapılanmaktadır. Bundan dolayı kişinin kendisi için yaptığı her tanımın bir arka planı vardır (Akt. Soncu, 2013: 23-24). Bireysel kimlik, bireyin içinde bulunduğu toplumda kendisini koyduğu ve hissettiği yerdir (Karakaş, 2006: 81). Bireyin kendini

tanımlaması ve konumlaması toplumsal gruplar içerisinde olmaktadır. Böylelikle kimliğin sosyal yönü ön plana çıkmaktadır.

Bireyin toplumsal düzeyde nasıl tanımlandığını (Bilgin, 2007) belirten sosyal kimlik, benliğin hangi sosyal gruplara ait olduğu hakkında bilgi ve algıya dayalı olan bölümdür (Tajfel, 1981). Buna ilişkin bilinç ya da bilgiler bahsi geçen gruplara ait bazı duygular ve atfedilen değerlerle beraber var olur (Bilgin, 2007: 13). Bireyin iletişimde bulunduğu gruplarda kendini tanımlaması ve o gruplarla kurduğu özdeşleşmeler sosyal kimliğini ifade etmektedir.

Bireyin hangi kategoriye ait olduğunu ifade eden sosyal kimlik (Türkdoğan, 1993: 6), Verkuyten'e göre (2018) bireysel kimlikteki gibi diğerleri ile olan farklar üzerinden değil, paylaşımları ve benzerlikler üzerinden kurgulanır.

Kimlik, insan hayatının her döneminde bireyin diğerleriyle kurduğu etkileşimle öğrenilen, geliştirilen ve değişen bir kavrayışın ifadesi olarak sosyal, siyasal, ekonomik, bireysel birçok değişkenin katkısıyla bireye onun kim olduğu sorusunun cevabını vermektedir. Kimliğin oluşumu bireyin doğumundan itibaren sosyalleşme faktörlerinin de katkısıyla aşamalı bir şekilde gerçekleşmektedir.

Erikson'a göre kimlik, bireysel ve toplumsal faktörlere bağlı şekillenir. Bu bağ kimliğin psiko-sosyal bir yaklaşımla değerlendirilmesine neden olmuştur (Erikson, 1968: 23). Toplumsal, kültürel bağlamların kişisel deneyimler ve biyolojik mirasla birleştiği noktada kimlik, disiplinler arası bir kavrama dönüşmüştür.

Erikson, kimliğin anlamını üçlü bir sınıflandırmayla açıklamıştır. Bunlardan birincisi bireyin kendisine ait olan bilinç duygusudur, ikincisi ise deneyimlerin sürekliliği için bilinçli bir çaba ve son olarak ise grup düşünceleri ile dayanışmadır (Erikson, 1968: 208). Erikson'un kimliği tanımlamada kullandığı kategorileştirme, kavramın kişinin kendi özelliklerini, toplumsal ilişki ve deneyimleriyle oluştuğunu göstermektedir (Evans, 1981: 36).

Kavram Olarak Muhafazakârlık

Etimolojik olarak “saklamak, korumak, bellekte tutmak” anlamlarına gelen muhafazakârlık, Arapça hıfz kökünden türetilmiştir (Demircan, 2015: 111) Muhafazakârlık kavramında toplumun hafızasını canlı tutmanın yolu topluma ait olan değerleri korumak ve sonraki kuşaklara aktarmaktır. Muhafazakârlık, günlük dilde farklı anlamları bünyesinde taşımaktadır. Kavram, mütevazı, tedbirli davranışları, geleneksel değerlerle uyumlu bir hayat tarzını, değişim karşısında duyulan korkuyu ve değişimlere karşı duruşu ifade etmektedir (Heywood, 2013: 83).

Muhafazakârlık, bir siyasal kimlik ve hareket olarak Aydınlanma düşüncesi ve Fransız Devrimi'ne karşı 18. yüzyıl sonrasında ortaya çıkmıştır. Muhafazakârlıkta tarihsel çevreye karşı bir güven var iken; insanın doğasına, köksüzlüğe ve insanoğlunun buluşlarına karşı bir güvensizlik bulunmaktadır. Muhafazakâr düşünce, siyasal ve ekonomik devrimlerle yok olan aristokrat sınıfın çıkarlarını koruyan ve Avrupa'da geleneksel düzeni savunan görüştür (Güler, 2014: 118).

Muhafazakârlık siyasal anlamda Fransız Devrimi'nden, felsefi anlamda da Aydınlanmadan bir kopuştur. Fransız Devrimi'nden sonra Napolyon'un politikalarının başarısızlığı, devrim öncesindeki inanç ve değerleri savunan fikirlerin daha yüksek sesle dile getirilmesine neden olmuştur. Bu fikirlerin başında da adalet ilkelerinin ve uygarlığın güvenliğinin Devrim'in Jakoben düşüncesine karşı korunması gelmektedir. Muhafazakârlığın bir tepkisi ise Batı uygarlığının yeni insan ve toplum inşa etme projesinin çağı olan Aydınlanmadır. Akılcılık, insan hakları, evrenselcilik ve bireycilik değerleri üzerine yapılan Aydınlanma düşüncesini kökleri Antik Yunan'a kadar götürülebilir. Muhafazakârlık yeni bir insan ve evren tasarlanmaya çalışan Aydınlanma düşüncesiyle hesaplaşma içerisine girmiştir (Turan, 2016: 280).

Fransız Devrimi ve Aydınlanmayla sembolleşen siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşümlere bir tepki olan Muhafazakâr düşünce hakkında ilk ifadeler Edmund Burke'ün (1986) *Reflection on the Revolution in France* (Fransa'daki Devrim Üzerine Düşünceler) adlı eserinde yer almaktadır (Heywood, 2013: 83). Burke'ün eserinde muhafazakârlık altı başlıkta özetlenmiştir. Dine verilen önem, reform yapılması bahanesiyle kişilere haksızlık yapılması tehlikesi, rütbe ve görev ayrımının somutlaştırılması, özel mülkiyetin dokunulmazlığı, bir mekanizmadan ziyade organizmaya benzeyen toplum yapısı ve geçmiş ile kurulan sürekli bağ (Zürcher, 2004: 40) muhafazakâr düşünceyi açıklayan temalardır. Modern siyasal rejimlere eleştiriler getiren Burke, özellikle Fransız Devrimi üzerinde durmaktadır. Burke'e göre Fransız Devrimi, 1688'deki İngiliz Devriminden farklı özellikler taşımaktadır. İngiliz Devrimi, sadece tahtın sahibini değiştirirken Fransız Devrimi düzeni tamamen değiştirmiştir. Fransız Devrimiyle birlikte özgürlük, kamu yararı, hümanizm gibi değerler gündeme gelmiş bundan dolayı da toplumu bir arada tutan kilise, aile, saygı ve sadakat gibi değerler bozulmaya uğramıştır (Beneton, 2011: 19-25). Bireyin özerk bir varlık olarak ele alınması, toplumsal düzen içerisinde hayatı anlamlandırabilen, toplumsal kurumların koyduğu kurullarla düzenli bir yaşam sürebilen bireyin yönünü kaybetmesine sebep olmuştur.

Muhafazakârlık, Aydınlanma ve Fransız Devrimiyle beraber Sanayi Devrimine de bir tepkidir. Kırsal alandaki sosyal dengenin bozulması, buhar makinasının icat edilmesiyle üretimdeki makineleşme, kentleşme sonucunda nüfus artışı ve kırsal alandaki dengenin bozulması muhafazakârlığın Sanayi Devrimine getirdiği eleştirilerdir (Güler, 2014: 123). Genel olarak bakıldığında muhafazakârlığın Batı dünyasının çehresini değiştiren dönüşümlere karşı çıkış olduğu söylenebilir.

Muhafazakârlığın Temel Özellikleri

Muhafazakârlığın kavramsallaştırılmasında, dönemselleştirilmesinde (Klasik ve çağdaş) ve mekansallaştırılmasında (Amerika ve Avrupa) farklılıklar bulunmasına rağmen alan yazınında muhafazakârlık kavramının temel özelliklerine yönelik uzlaşma bulunmaktadır. Heywood, bu özellikleri beş başlık altında toplamıştır (Heywood, 2013: 86-100):

- 1) Gelenek: Geçmişin birikimlerini yansıtan gelenek, zaman sınavından geçerek bugünlere kadar gelmiştir. Bundan dolayı yeni kuşaklar tarafından korunmalı ve kendilerinden sonra gelenlere aktarılmalıdır. Gelenekler sayesinde toplum ve birey kimlik duygusunu elde eder ve kendilerinin kim olduğu sorusunun cevabını bulabilir. İnsan, aidiyeti geleneklerde hissetmektedir. İnsan, belirsizlik ve güvensizlik yaratan değişimlerin karşısında zamanın sınavından başarıyla geçmiş geleneklere güvenmelidir (Heywood, 2013: 87). Aile, din, cemaatler, alışkanlıklar güç ve zevk için insan güdülerini açığa çıkartan modern düşünceye karşı insanın koruyucu şemsiyesidir. Toplumu ayakta tutan dayanak noktalarının başında aile gelmektedir. Toplumsal yapının en eski ve işleyişi en düzenli kurumu olan aile, adeta monarşi gibi tasarlanmıştır. Kral yerine baba veya uyrukları kendi başına küçük bir toplum olan ailenin düzeninden sorumludur (Güler, 2014: 127). Aile, unutkan olan insanın asıl hafızası, geçmişi ve geleceği arasında köprüdür. Bundan dolayı aile, değerlerin, inançların ve tutumların aktarım aracıdır (Vural, 2007: 57). Aile, toplumsal dayanışmayı sağlayan, geleneksel ahlaki değerleri koruyan ve aktaran, toplumu bir arada tutan, toplumsallaşmanın gerçekleştiği en etkili yapıdır.
- 2) Beşeri Eksiklik: Muhafazakârların insanın doğasına ilişkin düşünceleri Hobbesçu anlayışın etkisiyle kötümserdir. Doğuştan bencil olan insan, mükemmel olmaktan uzaktır (Heywood, 2013: 88). Hristiyanlıktaki ilk günah doktrinine atıf yaparak insanın iyi ve özgür olmadığı vurgulanmaktadır. Muhafazakârlıkta insan akli son derece sınırlıdır. İnsanın sınırlılığından dolayı her şeyi idrak edememesi geleneklere duyulan

güvenin de asıl nedenidir. Gelenekler tarihsel süreçte oluşmuş, düzen ve tutarlılık sağlayan, insanın aklıyla kavramayacağı özellikler taşımaktadırlar (Vural, 2007: 71). İnsanın doğasındaki eksiklikten dolayı ancak toplumsal koşulların oluşturulmasıyla doğru bir yaşam biçimi meydana getirilebilir. Böylelikle de insanın toplum içerisinde iyi varlık olabileceği söylenebilir.

- 3) Organik Toplum (Organizmacılık): Muhafazakârlıkta birey, toplumdan koparılamayan, aile, arkadaş grupları ve akrabalar gibi toplumsal grupların parçasıdır. Toplum, tek tek parçalardan oluşan ve her bir parçanın birbirini dengelediği bütünsel bir yapıdır. Hem kültürel hem ahlaki paylaşılan değerlerin tamamı bütünün parçalarıdır. İnsan toplum içerisinde güçlü ilişkiler geliştirir ve ahlaki ihtiyaçlarını karşılar (Beneton, 2011: 114). Organik toplum yapısının merkezinde aile yer almaktadır. Toplumun istikrarı için aile korunmalı ve güçlendirilmelidir (Heywood, 2013: 91). Başta aile olmak üzere toplumu oluşturan kurumlar insanlara ödev ve yükümlülüklerini anlatmaktadır. Anlatılan ödev ve yükümlülükler nasıl yaşanması gerektiğinin şifreleridir.
- 4) Otorite: Muhafazakâr düşüncede toplum hiyerarşik olarak yapılanmalı, bu hiyerarşik düzende toplumsal işleyişin sağlanmasında otorite belirgin olmalıdır. Muhafazakâr toplumda eşitsizliklerin olması son derece doğaldır. Organik bir toplumda kaçınılmaz olan eşitsizlik hiyerarşiyi ve otoriteyi doğurmaktadır. Otorite de herkesin durması gerektiği yeri göstermekte, toplumda güven oluşturmakta ve rehber işlevi görmektedir (Heywood, 2013: 91). Okulda öğretmenin, iş yerinde patronun, toplumun tamamında devletin uyguladığı otorite (Eliot, 2006: 453) gerekli ve faydalıdır. Otoritenin varlığı ile sorumluluk duygusunun birleşimi insanı dürtülerinin kölesi olan vahşi bir yaratık olmaktan kurtaracaktır (Vural, 2007: 96). Otorite, toplumdaki farklı öğeleri ortak bir anlayışla bir araya getirmekte ve toplumsal uyumu gerçekleştirmektedir. Otoritenin olmadığı yerde kaos, kargaşa ve yıkım egemendir. Toplumsal düzenin devamında en etkili ve gerçek otorite insandan bağımsız olan bir güçtür. Bu güç ise Tanrı'dır. Her otorite eninde sonunda dinsel bir kökene dayanmaktadır. Din, toplumun işleyişini düzenleyen, nelerin yapılması ve nelerin yapılmaması gerektiğini anlatan, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu gösteren adeta bir anayasadır (Beneton, 2011: 46).
- 5) Mülkiyet: Muhafazakâr düşüncede otorite ile birlikte toplumsal düzeni sağlayan bir diğer unsur ise mülkiyettir. Mülkiyet konusunun önemini vurgulayan Edmund Burke, sözleşmeye dayalı toplumda mülkiyetin miras anlamına da geldiğini belirtmektedir. Miras, kültürel, toplumsal ve maddi değerlerin bir birleşimidir (Demircan, 2015: 140).

Toplumun en önemli kurumlarından biri olan mülkiyetin temelinde aile yer almaktadır. Aile ve mülkiyet toplumsal düzeni oluşturan yapılardır. Bundan dolayı aile ve mülkiyette meydana gelebilecek aşınma toplumsal aşınmaya yol açacaktır (Çaha, 2004).

Muhafazakârlık, yukarıda sıralanan özellikler bağlamında modern dünyaya karşı tepki olarak ortaya çıkan ve zaman içerisinde değişen dünyanın koşullarına uygun olarak kendini yenileyen ve dönüştüren bir ideolojidir. Muhafazakârlık salt bir ideoloji midir? Yoksa düşünce sistematığının basit bir parçası mıdır? Kavram üzerine en çok tartışma konusu yapılan soru başlıklarıdır. Fakat bu çalışma, muhafazakârlık üzerine yapılan tartışmaların dışında yer almakta muhafazakârlığın bir kimlik olarak nasıl inşa edildiğine odaklanmaktadır.

Yöntem ve Örneklem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analiziyle ilk bakışta algılanan, geri planda kalmış içeriğin yerine anlamın üstü örtülü biçimi ortaya çıkartılmaya çalışılır (Bilgin, 2006: 1). Daha öncesinde fark edilmeyen kavramlara ve temalara içerik analizi yoluyla ulaşılır. İçerik analizinde öncelikli yapılan işlem, birbirleriyle benzer olan verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirip bunları okuyucunun anlayacağı bir biçime sokmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

İçerik analizi dört aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada verilerin kodlaması yapılmakta, ikinci aşamada temalar bulunmakta, üçüncü aşamada kodlar ve temalar düzenlenmekte, dördüncü aşamaya gelindiğinde ise bulgular tanımlanarak yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 228). Çalışmada “ben kimim” sorusunun cevabı olan kimliğin muhafazakâr paradigmalara nasıl inşa edildiği incelenmektedir. Bu doğrultuda bazen bir cümleye bazen bir sözcüğe ilişkin kodlamalar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 233) yapılmış ve belirli temalara ulaşılmıştır. Muhafazakâr kimliği tanımlayan kodlamalar oluşturulurken alan yazınından özellikle de siyaset bilimci Andrew Heywood’un (2013; 2015) muhafazakârlığın özelliklerini oluşturan maddelerden yararlanılmıştır. Ardından tanımlanan bulgular yorumlanmıştır.

Çalışmada örneklem olarak Netflix’te 2020 yılında yayınlanan Berkun Oya’nın yönetmenliğini yaptığı sekiz bölümden oluşan *Bir Başkadır* dizisi seçilmiştir. Dizi, gündelikçilik yapan Meryem karakteri etrafında gelişen olayları, birbirinden farklı karakterleri ve bambaşka hayatların kesişen yollarını konu edinmektedir.

Bulgular ve Yorumlar

a) Organizmacılık

Muhafazakârlık, toplumu bireysel yaratıcılığın bir ürünü olarak görmez. Bunun yerine toplum, organik bir bütün ve yaşayan bir varlık olarak değerlendirilir. Aile, komşuluk, yerel cemaatler gibi parçalar toplumu dokusunu oluşturan bütünlerdir. Bu parçalar toplumun işleyişinde bireyden çok daha etkilidir. Aile, komşuluk ve cemaat ilişkileri gibi parçalar toplumda belirli değerler yaratır. Yaratılan bu değerler sosyal uyumun oluşmasına katkı sağlarlar. Böylelikle toplum istikrarlı bir yapıya kavuşur (Heywood, 2015: 62).

Dizinin giriş sahnesinde muhafazakârlığın organizmacı unsurunun izleri görülmektedir. Dizinin ana karakteri olan Meryem'in psikiyatriste gidişi bir dizi komşuluk ilişkisinin sonucudur. Hastaneye ilk defa gittiğinde Meryem'in yanında bir komşusu (Nuray) bulunmaktadır. Ardından diğer bir komşu da (Şadiye) aralarına katılmıştır. Üçlü arasındaki diyalog Meryem'in doktora gitmesiyle sonuçlanmıştır. Komşuluk ilişkilerinde yaşanan ortak deneyimler beraber hareket etme motivasyonu yaratabilmektedir. "Şadiye abla da böyle gittiymiş sizler gibi, Taksim tarafında bir yere gittiymiş. Özele gittiymiş" ifadeleri birbirlerinin yaşamlarıyla ilgili ayrıntıları bilen komşuların birbirlerinin davranışlarını etkilediği vurgusunu yapmaktadır. Çünkü Meryem, benzer deneyimleri yaşayan komşularının tavsiyesiyle doktora gitmiştir. Komşuluk ilişkisinin yarattığı bütünlük, dizinin kahramanlarından ibaret değildir. Birbirleriyle olan ilişkileri ve aile bağları eskiye dayanmakta ve bu bağlar ticari birlikteliklere de yol açmaktadır. Dizide hiç görmediğimiz Nuray'ın kocası (Mustafa) ile Meryem'in abisi (Yasin) aynı zamanda geçmişte beraber iş yapmış olan ortaklardır.

Muhafazakârlıkta birey bağımlı ve her zaman güvenlik arayışı içerisinde. Mutlu ve güvenli bir hayatı toplumla beraber sürdürebilir. Bireyin beklentilerini karşılama yolunu, kendini topluma ait hissetmesidir. Toplumun üyeleri birbirleriyle iş birliği yaparak geçmişleriyle aralarında özdeşim kurabilirler. Fakat kendilerini toplumun dışında tutup sosyal gruplarla bütünleşmeye çalışmazlarsa hayatın anlamı da kalmaz (Eren, 2012: 100)

Organizmacı yapı, cemaat kültürünü beslemektedir. Cemaat yalnızca fiziksel bir değer değildir. O aynı zamanda bir kültür üretmektedir. Dizide de üretilen bu kültürün yarattığı değerlerin altı çizilmektedir. İçerikte cemaatçi kültürün yaratımı olan komşuluk, arkadaşlık ve akrabalık gibi değerlerin sunumu bir bütün olarak yapılmaktadır. Eşi ansızın ortadan kaybolan Yasin'e en büyük destek eşi yeni vefat eden hocadan gelmiştir. Yasin'in "Hocam, Rabbim bin kez razı olsun sizden, bu zor zamanınızda kalkıp geldiniz.", "Hocaya bak sen, dün kalkıp kapımıza kadar geldi, ne mübarek insandır." İfadeleri komşuluğun, arkadaşlığın ve dindaşlığın (Çaha, 2004: 22) sürdürülmesi gerektiğini anlatmaktadır. Hoca burada cemaat kültürünün yarattığı değerlerin somutlaşmış halidir. Hoca, çevresinde yakın ilişkiler kurduğu insanlarla

cemaat kültürü arasında aracı rolündedir. O, dindaşlığın, arkadaşlığın, vefanın sembolüdür. Doğru olan her şey onunla bir aradadır. Bundan dolayı hocanın sıradan bir eylemi veya sözü de olduğundan çok daha mistik unsurlarla yorumlanmaktadır. İçerikte yine Yasin'in omzunu göstererek "Elini koydu omzuma, vallahi titredi buram Meryem." cümlesi cemaat kültürünü besleyen kaynakların toplum içerisinde de yer aldığını ortaya koymaktadır. Uhrevi simgeler değerlerin benimsenmesini ve paylaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Komşuluk, cemaat kültürü ve hoca figürü muhafazakâr kimliğin organizma özelliğini besleyen unsurlardır.

b) Otorite ve Hiyerarşi

Muhafazakâr düşüncede otorite her daim dikey bir şekilde yukarıdan aşağıya uygulanmaktadır. Bilgiden, tecrübeden ve eğitimden yoksun olan kesimler bir rehber ihtiyacı duymaktadır. Otorite de muhafazakârlığın diğer bir unsuru olan organizmacılık gibi sosyal uyum işlevine sahiptir. Otoritenin kim olduğu ve kimin üzerinde otoritesini tesis ettiği onun erdemine yapılan vurguyu da belirlemektedir.

Muhafazakârlara göre otorite olmadan toplumsal düzen varlığını devam ettiremez. Başka bir ifadeyle, toplumun var olmasının ön koşulu düzen ve otoritenin sürdürülmesidir (Çaha, 2004). Dizide öne çıkan otorite figürü ise *hocadır*. Hoca, yaşadığı yerde kimin doktora gidip gitmeyeceğini belirleyecek kadar otorite sahibidir. Psikiyatr ve Meryem arasında geçen bir sahnede, Meryem doktora gelmeden önce hoca ile konuştuğunu ve ondan görüş aldığını söylemektedir. Hoca da "Kızım sen bir kere git, madem hastaneden söylediler. Sonra da gel bana orada ne konuştuysan bir bir anlat." diyerek Meryem'in doktora gidişini sonrasında kendisine bilgi verilmesi şartıyla onaylamıştır. Dini argümanlar hocanın çevresiyle kurduğu ilişkide belirleyicidir. Aynı zamanda hocanın etki alanının genişlemesinde de dinsel argümanlar etkilidir. Örneğin; doktora giderken bile hocaya danışılmasının asıl gerekçesi, doktora gitme eyleminin caiz olup olmadığı sorusunun cevabıdır. Muhafazakârlıkta otorite faydalı ve gereklidir. İçerikte hoca figürü bireyin (Meryem) doktora gidip gitmeyeceğine karar vererek onun hareket alanını kısıtlamaktadır. Otorite, bireyin özgürlüğünü sınırlayarak aslında onun topluma yabancılaşmasını engellemekte, mutsuz bir hayat sürmesinin önüne set çekmektedir. Dizide de hoca, yol gösterici bir rehber olan, bireyleri hayatın karmaşasından koruyan, nelerden kaçınılması gerektiğini gösteren, hak ve yükümlülükleri anlatan otoritedir. Otoritenin tavsiyelerine uyulması bireye ihtiyaç duyduğu güvenlik hissini vermektedir (Eren 2012: 126).

Dizide hocanın otorite olmasını sağlayan unsur ise yine muhafazakâr düşüncedeki din ögesidir. Çünkü, muhafazakâr düşüncede her şeyin ötesindeki gerçek otorite Tanrı'dır. Bütün otoriterlerin kaynağı ise buna paralel olarak dinidir. Din, toplumsal olaylar ve olguları açıklama

rolü üstlenmiştir. Toplumdan ayrı düşünilemeyen din, toplumun diğer bir yüzüdür. Dinin cemaat oluşturmak ve aidiyet duygusu yaratmak gibi toplumsal işlevi vardır. İnsanların da cemaat içerisinde bulunmaya ve birlikte yaşadıkları topluma aidiyet duymaya ihtiyacı bulunmaktadır. Muhafazakâr düşüncede hiçbir bireyin veya toplumun dinden ayrı varacağı düşünülemez (Güler, 2014: 131-132). Muhafazakârlıkta Tanrı merkezli bir hümanizm vardır. Muhafazakâr değer teorisinin merkezinde yer alan bu anlayışta kişinin manevi gelişimi önceliklidir. Hem insanın hem de toplumun varlığı yaratıcıya yani Tanrı'ya dayanmaktadır. Tinsel bir varlık olan insanın yaşamını düzene sokabilmesinin koşulu dinin gereklerine uygun bir yaşam sürmektir (Turan, 2016: 282). Dinin buyruklarının dışındaki davranışlar çatışmaya neden olmaktır. Dizideki Gülbin karakteriyle ablası (Gülay) arasındaki kavga sahnesinde ablası Gülbin'i dinin buyruklarının dışında çıkmakla suçlamaktadır. Başı kapalı olan ve muhafazakâr bir yaşam sürmeye çalışan Gülay'ın, babasına Gülbin'i kastederek "Bunun fikirleri yüzünden dinimizden, imanımızdan mı vazgeçelim." söylemi dinin öngördüğü bir yaşamın dışındaki davranışların toplumun istikrarını bozacağına dair endişenin çatışmaya yol açabilecek boyutta olduğunu göstermektedir. İnsana bahşedilen Tanrısal buyrukların insanlar tarafından her ne şekilde olursa olunsun savunulması gerekmektedir (Maistre, 1965). Çünkü *ahlaklı* bir yaşam sürmenin ön şartı insanı merkeze alan dine uygun yaşam sürmektir.

İnsan, kusurlu doğasının bir parçası olarak kontrolsüz bırakıldığında kendisi ve toplum için zararlı davranışlarda bulunabilir. Otorite işte bu zararlı davranışları engellemektedir. Arzulanan düzene ancak böyle ulaşılabilir.

Din, toplumsal dengeye katkı sağlayan, toplumu birleştiren, düzenin ve istikrarının oluşmasında çimento işlevi gören bir olgudur. Dini ve ahlaki değerlerin savunulması toplumundaki düzeni ve istikrarı koruyacak, insanları birleştirecektir (Akıncı, 2012; Bora, 1997 : 9). Din ve dinsel kurumların korunması görevi ise toplumda yaşayan bireylere düşmektedir. Bireyler, dinsel kurumları ve din adamlarını her türlü tartışmadan uzak tutmakla görevlidir. Dinsel kurumların veya din adamlarının tartışılması dinin toplumda rolünün sorgulanmasına yol açacak, bu durumda toplumsal aidiyete ve dinin birleştirici rolüne zarar verecektir. Dizide hocanın kızının arkadaşı tarafından bıçaklanan Yasin, "Mübarek adam, o kadar büyüğümüz, hanımını kaybetmiş kırkı olmamış, memur adam bir de." sözleriyle bir din adamı olan hocanın toplum ve kendisi için ifade ettiği anlamı belirtmektedir. Bıçaklanma olayının polise gidilmeden kapatılmak istenmesinin gerekçesi yaşananlardan hocanın zarar görmesinin istenmemesidir. Hocanın kişiliği, toplumsal aidiyetin, dayanışmanın, bütünleşmenin sembolüdür. Bu sembollerin korunmasında bireyler de üzerinde düşen sorumlulukları yerine

getirmelidir. Yasin de tereddüt etmeden kendi üzerine düşen sorumluluğun gereğini yapmıştır. Aile, otorite, din gibi muhafazakâr unsurlar korunmalı ve yaşatılmalıdır.

Dizide Muhafazakârlıktaki otorite temasına eleştirilerde gelmektedir. Bu eleştirilerden birini de ailesi de muhafazakâr bir yaşam süren Gülbin yapmaktadır. “35 sene önce, gebe anamın karnına o tekme kim attıysa, bugün de birileri atıyor o tekme. Kim sürüklediyse bizi buraya, yerimizden yurdumuzun edip 35 sene önce, atanın yüzü değişiyor, adı değişiyor ama birileri bir yerlerde yiyor o tekme.” sözleri otoritenin muhafazakâr düşüncede her daim olduğu, sadece otoriteyi uygulayanların değişeceği yönünde bir anlam oluşturmaktadır. Çünkü, muhafazakârlıkta toplumun varlığını devam ettirebilmesi için otorite şarttır. Otorite düzeni sağlayarak toplumun varlığının devamlılığına katkı yapmaktadır. İçerikte, otorite, din ve din adamı olan hoca eksenli olarak muhafazakâr kimliğin ögesi olarak inşa edilmektedir.

Muhafazakâr yaklaşımda organik bir toplum oluşturabilmenin koşullarından biri sosyal konum ve statülerinin derecelendirilmesidir. Aile yapısı, meslek, gelir durumu gibi birçok etken bireylerin farklılaşmış roller ve sorumluluklar üstlenmesine neden olmaktadır. Farklılaşan roller herhangi bir şekilde çatışmaya dönüşmez. Bu rollerin yarattığı hiyerarşi toplumun üyelerine karşılıklı yükümlülüklerini hatırlatmaktadır. Bir kimsenin hayattaki mevkisi büyük ölçüde şansa veya doğuma bağlı olduğu için daha varlıklı ve imtiyazlı bir hayata sahip olan kişinin, kendisinden maddi ve toplumsal olarak daha aşağı tabakadan olan birine karşı sorumlulukları bulunmaktadır (Heywood, 2015: 62).

Toplumda belirli eşitsizlikler vardır ve bu eşitsizliklerin meydana getirdiği hiyerarşilerin toplumda avantajlı konumda bulunanlara belirli sorumluluklar yüklediği düşüncesi dizide Peri ve Melisa arasında barda geçen bir sahnede “İnsanların geldiği bir yer vardır, evlenecek mi, okuyacak mı, evde oturup hayatının sonuna kadar anasına ve babasına mı bakacak? Kendileri mi karar veriyor sanıyorsun insanlar.” ifadeleriyle kanıtlanmaktadır. İkili arasındaki diyalogda konunun buraya gelmesinin nedeni ise Meryem’in doktoru olan Peri’ye börek yapıp, o böreği işyerine getirmesi ve Peri’nin de Meryem’in bu hediyesini doktor-hasta ilişkisindeki etik kaygılardan dolayı kabul etmemesidir. Melisa’nın “Bence kabul etmeliydin. Yazık kıza, kendince seninle bir şeyler kurmaya çalışıyor.” sözleri hiyerarşik yapının üst katmanlarda yer alanlarda hangi sorumlulukları yüklediğinin çok basit örneğidir. Lütfederek buna karşılık vermek hiyerarşiyi doğallaştırmaktadır. İçeriğin devamında “senin sosyal çevreden biri olsaydı böyle mi şey (davranacaktın) kıza” söylemleri toplumsal ayrımların davranışlara nasıl yansıdığına ifadesidir. Muhafazakâr düşüncede toplumdaki hiyerarşik

katmanlaşma doğallaştırılmıştır ve bunun neticesinde kabul görmüştür. Muhafazakârlıktaki otoriteye bakış, hiyerarşinin kabulünü kolaylaştırmaktadır.

c) Beşeri Mükemmel Olmayış

Muhafazakârlığın insana bakışı karamsar özellikler taşımaktadır. İnsanoğlu çoğu zaman açgözlü ve bencildir; iktidar hırsına yenilmektedir. İnsan doğasındaki kötümser bakış açısı, ahlaki olarak eksikleri bulunan insanı tasvir etmektedir. Ahlaken kusurlu bir kişinin davranışı cezayı da gerekli kılmaktadır. İnsanoğlunun taşıdığı olumsuz nitelikler güçlü bir otoriteyi mecbur hale getirmektedir. Dizide bu otorite kimi zaman hoca, kimi zaman abi, kimi zaman ise toplumsal ve dinsel kurallardır.

Beşeri olanın mükemmel olmayışı yalnızca insanın bencilliği ve hırslarıyla açıklanamaz. İnsan, kusurları yaratılışı gereği bünyesinde taşımaktadır. İçerikte insanın mükemmel olmayışı yani kusurları hayatın ve yaratılışın gerçeğinin bir yansıması olarak sunulmaktadır (Heywood, 2015: 62). Hoca ve Meryem arasındaki diyalogda hoca, Meryem eline biri yapay biri doğal çiçek vermekte ve bunları karşılaştırmasını istemektedir. Yapay olan çiçek kırılmaz, kokmaz herhangi bir zarar görmez. Doğal olan çiçek ise yaprağını döker, solar yok olup gidebilir. Hoca, bunu insana benzetmektedir; “İnsan topraktan gelir toprağa gider, bunu kabul edenler çiçek gibi yaşayacaklar boyunlarını bükmesini de bilecekler” dir. İnsanın doğasında tamamen iyileşmesini, düzelmesini ve mükemmel hale gelmesini engelleyen faktörler bulunmaktadır. İnsan her zaman için eksik ve mükemmellikten uzak kalmaya mahkûmdur (Kekes, 2014: 138).

İnsanın kusurlu oluşu yaratılışının bir gereği olarak anlatılmış, dini gerekçelerle sunulmuş olan insan tabiatının içeriği bireyi asıl kurtuluşa götürecek bir anahtar olarak görülmüştür. İlk günahın ağırlığını taşıyan insanın mükemmel bir varlık olmayışı onu asıl hayat olan ahiret hayatına taşıyacaktır. İnsanın asıl yolcuğunun son noktası olan ahiret hayatı “Biz hep hayallerimizde öbür dünyayı görmüşüz” sözleri açıklanmaktadır. Kişinin hayallerinin öbür dünya olması, insanı nefsinin esiri olmaktan kurtaracak ve onu doğru yola sevk edecektir. Mükemmel olmayan insan hata da yapacağı için yapılan hataları minimize etmenin yolu, bu hayatın geçiciliğini idrak edip asıl hayatın hayallerini kurmaktır. İnsanın kusurlu olması değişmeyen bir gerçektir. Ama asıl değiştirilebilecek olan şey ise hayata nasıl baktığı ve kendini hangi hayata göre hazırladığıdır. İnsan, kusursuz bir varlık tarafından yaratılmıştır. Bunun doğal sonucu ise insanın eksikleri bünyesinde barındırmasıdır. İnsanın bünyesinde taşıdığı hiçbir zaman giderilemeyecek olan eksiklerdir. Çünkü insan yaratılırken kusurlu bir varlık olarak yaratılmıştır. Bu noktada insan için asıl önemli olan kusurlarıyla beraber kendisini ahiret

hayatına nasıl hazırladığıdır. İnsanın mükemmel olmayışı yaratılışa ve ahirete bağlanmıştır. Kısacası insanın kusurları yine dinsel bir açıdan ele alınmıştır.

d) Gelenek

Muhafazakâr düşünce, geleneğin benimsenen erdemleriyle, yerleşik kurallarla ve geçmişten bugüne kadar gelen kurumlarla yakından ilişkilidir. Geçmişin bilgi birikimi, “zamanın testisinden geçmiş” kurumlar ve uygulamalar geleneğin içeriğini oluşturmaktadır. Gelenek dün olduğu bugün da korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Bunun yanında gelenek bireylere tarihsel ve sosyal aidiyet hissi vermektedir (Heywood, 2015: 61). Muhafazakârlıkta aile, toplumun en küçük birimi olmasına rağmen, toplumun tamamının nasıl tasarlanması gerektiğinin göstergesidir. Birey, ailede bir mirasa konar, sahip olduğu mirası ailede ilerleyen kuşaklara aktarır, insan ilişkilerini ve ahlaki ihtiyaçlarını yine aile içerisinde karşılar (Beneton, 2011: 110-114).

Aile, geleneğin sürdürüldüğü kurumların başındadır. Geleneksel değerlerin kuşaklar arasındaki aktarımı aile aracılığıyla gerçekleşir. Aile neslin devamı, sosyalleşme, bireyin kimlik oluşumu gibi işlevleri yerini getirmektedir. Aile, insanın en ideal haliyle var olabileceği, mahremiyetin temeli olan bir kurumdur (Özipek, 2011: 92). Birey, aile içerisinde ideal olan durumun dışına çıktığında hemen ailedeki otoriteyle karşı karşıya kalmaktadır. Dizide Meryem’in ailesindeki otorite abisi Yasin’dir. Anne ve babanın olmadığı Yasin bütün sorumluluğu üstüne almakta ve ailenin geleceğini inşa etmeye çabalamaktadır. Yasin’in bu çabasında yol göstericisi gelenekleri ve dinidir. Geleneğin ve dinin somutlaştığı kişi ise akıl hocası ve asıl otorite olarak benimsediği hocasıdır. Meryem, aile içerisinde kendisine tanımlanmış olan ideal durumun en ufak bir biçimde dışına çıktığında abisinin yaptırımına uğramaktadır. Meryem’den beklenen ev içi rollerle sınırlandırılmış bir yaşamı sorgulamadan itaat ederek sürdürmesidir. Abisiyle geçen bir sahnede sadece kendi kendine söylenmesi bile bir anda bir yaptırıma maruz kalmasına sebep vermektedir. Yasin’in “O kadına (doktor) gitmeye başladığından beri bir haller, küfürlü konuşmalar, bir daha o kadına gidilmeyecek değişik hareketlerin var. Bitti o iş.” ifadeleri kadının en ufak bir tepkisinin veya şimdiye kadar olan davranışlardan farklı bir davranışının aile içerisinde ideal durumun dışına çıkma olarak görüldüğünün ve buna bağlı tepkiler doğurduğunun ifadesidir. Aile ve benzeri kurumlar ve bu kurumların taşıdığı otorite kişinin kibrine yenik düşerek kendisinden büyük işlere kalkışmasını engelleyecektir.

Aile bireye kimlik kazandırır. Ailenin bireye kazandırdığı kimlik bireyin topluma entegrasyonunu sağlamaktadır. Sağlanan entegrasyon toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirecek

böylelikle de kolektif bilinç gelişecektir. Toplumdaki vatandaşlar arasında var olan ortak inançların ve duyguların toplamı olan kolektif bilinç (Ritzer, 2013: 81) toplum içerisinde zamanla oluşur ve varlığını uzun süre devam ettirir. Bireylerin davranışlarını düzenleyen ve yönlendiren hep bu kolektif bilinçtir. Bireyler, kolektif bilinci dikkate alarak söz ve eylemlerini planlarlar. Kolektif yapı bireyciliğe tercih edilmektedir. Durkheim'ın bakışında toplumun uyum ve düzen içinde varlığını sürdürebilmesi için birey, aile gibi toplumun oluşturan parçalar arasında uyum bulunmalıdır. Parçaların birinde yaşanan uyumsuzluk diğer parçaları etkileyeceğinden sistem denge halinde varlığını sürdürmelidir (Zincirkıran, 2020: 38). Bireysel davranış ve yaşam kolektif bilince zarar vererek toplumun devamlılığını engelleyeceği için bir noktada engellenmelidir. Yasin'in Meryem'e olan tepkisinin altında yatan gerekçe Meryem'deki tavır değişikliğinin alışlagelen düşünce ve davranış sistematiğinden farklı olmasından dolayı kolektif yapıya verebileceği zarardır. İnsanın sınırlı akla sahip olduğunda her şeyi idrak edebilmesi mümkün değildir. Bundan dolayı da insanın aklından fazla geleneklerine güvenilmesi gerekir. Gelenekler insanın kusurlarını örtecek bir perdedir.

Muhafazakârlıkta bir toplumu kuran değerlerin başında gelenekler gelmektedir. Toplumun kuran ve ilerleten akıl değil, tecrübedir. Gelenekler, görenekler, adetler, alışkanlıklar tecrübenin önem kazanmasının alt yapısıdır. Toplumun varlığını sürdürmesinin ön koşulu olan bu değerlerin korunması gerekmektedir. Toplumun ortak hafızası, kimliği tecrübe yoluyla oluşmuş olan değerlere yaslanmaktadır. Eğer toplum kendini meydana getiren değerlerden uzaklaşırsa ortak aklından da uzaklaşmış olur. Böyle bir durumda toplumun hafızası, birikimi ve bilgisi yok olur (Çaha, 2004: 21). "Açacağım atölye, asacağım rahmetli babamın tabelasını kapıya, vallahi güzel olacak Meryem'e hayırlı kısmet bulduk mu, yok şükür sıkıntımız." sözleri babadan oğula geçen bir işin, ideal bir yaşamın simgesi olan evliliğin toplumun değerlerini korunacağını kanıtları olarak sunulmaktadır. Toplumun her biri ayrı işlev gören parçaları bütün şeklinde devamlılığı sağlayan unsurlar olarak birbirine bağlanmıştır. İçerikte gelenek, aile, kadın-erkek rolleri, kolektif bilinç gibi kavramlarla ifade edilmektedir.

Sonuç

Batı dünyasının çehresini değiştiren Aydınlanma, Fransız ve Sanayi Devrimlerine karşı bir çıkış olan muhafazakârlık, toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümlerin yarattığı yeni dünya düzeni içerisinde var olma mücadelesinin adıdır. Muhafazakârlığı ortaya çıkartan koşullar, kavramın tarihsel süreç içerisinde yaşadığı değişimler konuyla oldukça geniş bir literatürün oluşmasına neden olmuştur. Ülkelerin sosyo-kültürel yapıları ve siyasal kültürleri de muhafazakârlığın kavramsallaştırılmasında çeşitliliğin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Çalışmada bir kimlik olarak muhafazakârlığın hangi parametreler üzerinde inşa edildiği sorusunun cevabı aranmıştır. Bu arayışta geniş bir literatürü bulunan muhafazakârlık kavramının üzerinde uzlaşılan temel özellikler yol gösterici olmuştur. Muhafazakârlığın özellikleri bireyin kimliğinin de içeriğinde yer almıştır. Netflix'in 2020 yılında yayınlanan ve çok tartışılan *Bir Başkadır* dizisinin sekiz bölümü çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Muhafazakârlık çalışmada siyasal bir ideoloji olmanın ötesinde insan hayatı içerisindeki anlamıyla çözümlenmeye çalışılmıştır. Dizide yer alan diyaloglar yapılmaya çalışılan çözümlenmenin içeriğini meydana getirmiştir. Gündelikçilik yaparak hayatını sürdüren Meryem karakterinin etrafında yaşananlar olaylar ve dizide diğer karakterlere bağlı olarak farklı hayatların yansımaları, muhafazakârlığın temel özellikleri bağlamında yorumlanmıştır. İçerik analiziyle muhafazakâr bir bireyin kendini tanımlarken hangi kavramların ön plana çıktığı araştırılmıştır.

İçerik analizi yöntemiyle yapılan araştırmada muhafazakâr kimliğin bireysellikten ziyade toplumsal özellikler açısından değerlendirmeye daha müsait olduğu görülmüştür. Kuşkusuz böyle bir sonucun ortaya çıkmasında muhafazakârlığın kendi doğasında var olan özelliklerinin etkili olduğu inkâr edilemez. İçerikte inşa edilen kimlikle muhafazakârlığın temel özellikleri arasındaki uyum dikkat çekicidir. Muhafazakâr kimlikte bireyin daha geri planda kaldığı toplumsal norm ve kurumların ön planda olduğu söylenebilir.

Muhafazakâr kimlikte organizmacı bir toplum komşuluk ilişkileriyle, cemaat kültürünün hâkim kılınmasıyla şekillenmektedir. Parçalardan oluşan bir bütün olan toplum, dayanışma ruhuyla hareket ederek bireylerin güvenli hissedebilecekleri alanlar yaratmaktadır. Hayatın anlamı insanların birbirlerine yardım ettikleri, iş birliği yaptıkları toplumsal yapıda saklıdır. Böyle bir toplumsal yapının işleminde gerekli unsurlardan biri de otoritedir. Otorite, toplumsal dayanışmanın sürdürülmesinde, düzenin devamlılığında belirleyicidir. Kişilerin, bireysel davranışlarda bulunarak yanlışa düşmesini engelleyen de yine rehber görevi üstlenen otoritedir. Otorite olmazsa birey, kendi tutkularının esiri olabilir. Kendi tutkularının esiri olan birey ise toplumsal düzene zarar vermekte, kendine yabancılaşmaktadır. Hoca figürüyle somutlaşmış olan otorite, dine uygun ahlaklı bir yaşam sürmek için danışılan kişidir. Bireylerin, her daim özellikle de dini argümanları merkez alan bir yol göstericiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Muhafazakârlıkta insanların hiyerarşik yapı içerisindeki rolleri açıkça belirtilmiş ve hiyerarşi doğallaştırılmıştır. Hiyerarşinin doğallaştırılması otoriteyi meşrulaştırmaktadır.

Muhafazakâr kimlikte insan yaratılışı gereği kusurlu ve gücü sınırlı bir varlıktır. Bundan dolayı da kendisine rehber olacak otoriteye, kendini bulabileceği toplum hayatına ve kurallarına göre yaşayacağı dine ihtiyaç duymaktadır. Araştırma içeriğinde de sürekli olarak bireyleri kontrol eden, yönlendiren, onların hata yapacağına emin olan otorite mekanizmaları bulunmaktadır. İnsanın tek başına değil ancak bir aile içerisinde kimliğine kavuşabileceği vurgulanan noktalardan bir diğeridir. Ailenin başını çektiği toplumsal kurumlar bireyde kolektif bilincin oluşmasına katkı yaparak dışarıdan gelebilecek olan tehlikeleri engellemektedir. Bireysel davranışlar kolektif yapıya ve toplumsal düzene zarar vereceğinden mutlak suretle yer ve zamana göre değişen otorite figürleri tarafından engellenmelidir.

Bu araştırmanın sonuçları bireyin muhafazakâr kimliğinin toplumsal kurumlar ve kurallar ekseninde bir değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Dizide geleneklerin, göreneklerin, dini kuralların, otoritelerin bireyin hayatın anlamını kavramasına, doğru bir yaşam sürmesine, ihtiyaçlarını eksiksiz bir biçimde giderebilmesine yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Yine dizide birey, kendi başına hareket etmemeli, zamanın süzgecinden geçmiş kurallara göre yaşamı kendisine hedef edinmelidir. Bireysel sözlerin, davranışların ve tercihlerin toplumun gidişatını tehlikeye soktuğunun ve kişiyi doğru yoldan saptırdığının altı çizilmektedir.

Kaynakça

- Akıncı, M. (2012). *Türk Muhafazakârlığı: Çok Partili Hayattan 12 Eylül'e*, Ankara
- Beneton, P. (2011), *Muhafazakârlık*, çev. C. Akalın, İstanbul.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*, Ankara.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*, Ankara.
- Bora, T. (1997). “Muhafazakârlığın Değişimi ve Türk Muhafazakârlığının Bazı Yol İzleri”. *Toplum ve Bilim*, S. 76, ss.6-31.
- Burke, E. (1986). *Reflection on the Revolution in France*, Londra.
- Çaha, Ö. (2004). “Muhafazakâr düşüncede toplum”. *Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu*, Ankara.
- Çiğdem, A. (2004). *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce ve Muhafazakârlık*. İstanbul.

- Demircan, B. (2015). *Politik Söylem ve İktidar: Kamusal Söylemi Üreten, Denetleyen ve Yöneten İktidar Yapıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eliot, T. S. (2006). *Kültürün İletilmesi*. der. Michael Rosen ve Jonathan Wolf, Ankara.
- Eren, E.K. (2012). *Muhafazakâr Siyaset Anlayışı ve Demokrasi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erikson, E.(1968). *Identity: Youth and Crisis*, New York.
- Evans, R. I. (1981), *Dialogue with Eric Erikson*, Wesport.
- Güler, Z. E (2014). “Muhafazakârlık: Kadim Geleneğin Savunusundan Faydacılığa”, *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*, der. Birsen Örs, İstanbul, ss. 117-162.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler*, çev. Ahmet K. Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnanç, Şeyma Akın ve Buğra Kalkan, Ankara.
- Heywood, A. (2015), *Siyaset*, ev. Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzlu, Atilla Yayla, Umay Candan Karaca, Hasan Yücel Başdemir, Ankara.
- Karakaş, M. (2006). *Küreselleşme ve Türk Kimliği*. Ankara.
- Kekes, J. (2004). *Conservative Theory*, eds. Gerald F. Gaus and Chandran Kukathas, California: ss. 131-143.
- Maistre, M.J. (1965). *The Works of the Joseph de Maistre*. New York: Collier-Macmillan
- Özipek, B.B. (2011). *Muhafazakârlık: Akıl, Toplum, Siyaset*, İstanbul.
- Ritzer, G. (2013). *Sosyoloji Kuramları*, çev. Himmet Hülür, Ankara.
- Soncu, A.G. (2012). *Kimliklerin İnşasında Kurumsal Dergilerin Rolü: Türk Yurdu ve Ülkü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şahan, S. (2019). “Demokrat Parti İktidarında Propaganda”, *Türk Siyasal Hayatında Propaganda Çalışmaları*, ed. Mustafa Karaca ve Caner Çakı, Ankara, ss.19-41.
- Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories*. Cambridge.
- Toprak, B. (2003). “Dinci Sağ”, *Geçiş Sürecinde Türkiye*, İstanbul, ss. 237-255.
- Turan, E. (2016). *Siyasi Rejimler ve İdeolojiler. Siyaset Sosyolojisi*, ed. Orhan Gökçe, Konya:

ss. 231-338.

Türkdoğan, O. (1993).“Türkiye’de Etnik Gruplar”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*. S.78, ss. 6-12.

Verkuyten, M. (2018). *The Social Psychology of Ethnic Identity*, London.

Vural, M. (2007). *Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık*, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara:

Yılmaz, A. ve Erdoğan, T. (2015). “Muhafazakâr Söylem Üzerinden Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri: 2002 Yılı ve Sonrasında Medyada Değişen Sahiplik Yapısı”, *Atatürk İletişim Dergisi*. S.9, ss. 143-160.

Zürcher, E. (2004). “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Siyasal Muhafazakârlık”, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce*, ed. Ahmet Çiğdem, İstanbul, ss.40-54.

Zincirkıran, M.(2020). *Sosyoloji*. Dora Yayınları, Bursa.